

مطالعه موردی¹:

فهرست مطالب

- تعریف مطالعه موردی
- تفاوت مطالعه موردی با مردم‌نگاری
- نمونه‌هایی از مطالعه موردی
- روش‌های مورد استفاده در مطالعه موردی
- مزایا و معایب روش مطالعه موردی
- مراحل انجام مطالعه موردی
 - انتخاب مورد
 - جمع‌آوری داده
 - مثلث‌سازی
 - ایجاد پایگاه داده
 - حفظ زنجیره منطقی از شواهد
- روش تحلیل در مطالعه موردی
 - تحلیل شواهد

.....تطبیق الگو

.....ساخت تفسیر

.....تحلیل سریهای زمانی

نوشتن گزارش

منابع

تعریف:

در رابطه با مطالعه موردی باید گفت که تعریفی محل اجماع و فراگیر از آن در دست نیست. در واقع اشتغالات مشترک و تشابهات مطالعه موردی با دیگر اشکال بررسی طبیعی^۲، بدست دادن تعریفی دقیق و مشخص از تحقیق مبتنی بر مطالعه موردی را دشوار ساخته است و نیز از سوی دیگر این حقیقت که محققان این اصطلاح را به شیوه‌ای استاندارد شده بکار نمی‌برند، بر ابعاد این مشکل افزوده است.

در رابطه با تنوع تلقی‌های موجود و عدم اجماع محققین بر سر تعریفی فراگیر از مطالعه موردی می‌توان به برداشت‌های متفاوت آنان اشاره کرد؛ برای مثال سیمونز (۱۹۹۶) مطالعه موردی را یک انتخاب روش‌شناختی می‌داند، درحالی‌که استیک (۱۹۹۴)، آن را انتخاب موضوع برای مورد مطالعه می‌داند. (استیک به نقل از هاس، ۲۰۰۴ص ۵۹) این درحالیست که در حقوق، پزشکی، و مدیریت، مطالعه موردی به‌همراه حل مشکلات عملی بکار می‌رود (گوم، هم‌رسلی و فاستر به نقل از بلوور و

² Naturalistic inquiry

ووود ۲۰۰۶). گاهی نیز این اصطلاح به معنای مطالعه "نظام‌های کران‌دار"^۳ بکار رفته‌است، اما این معنا نیز چندان صحیح نمی‌باشد زیرا همانگونه که آتکینسون و دلامونت (۱۹۹۵) بیان می‌دارند، مشخص نمودن مرزهای زمانی و مکانی یک مورد، امری دشوار است و نظام‌های اجتماعی، بندرت، دارای مرز مشخصند، و اگر هم باشند، این مرزها توسط عمل‌گرایان و یا محققان ساخته شده‌اند.

اما علی‌رغم این مسأله‌ی تنوع فهم‌ها و برداشت‌های موجود از مطالعه موردی، می‌توان به شماری از ویژگی‌های عمده‌ی این روش اشاره کرد که مشخصه‌ی آن محسوب می‌شوند. به عنوان نمونه یکی از دلالت‌های مهم اصطلاح مطالعه موردی ناظر بر این واقعیت است که پژوهش کیفی، متمرکز بر مطالعه‌ی موارد است؛ نه جامعه‌ها و نمونه‌ها.

اما موارد مورد بررسی در رهیافت مطالعه موردی می‌تواند بسیار متنوع و متفاوت باشد. از یک گروه کوچک گرفته تا یک سازمان یا حتی یک جماعت کامل. علاوه بر این موارد، یک فرد، یک فعالیت یا یک واقعه خاص نیز می‌توانند موضوع مطالعه موردی قرار گیرند. بنابراین اندازه مورد تحت بررسی از یک فرد واحد، تا گروه‌هایی از مردم، سازمان‌ها و یا کل فرهنگ، تغییر می‌پذیرد. انتخاب مورد‌ها^۴ برای مطالعه، بستگی تام به هدف تحقیق دارد.

و متناسب با اهداف خاص و ویژگی‌های موضوع هر مورد تحقیق خاص، استراتژی یا رهیافت تحقیقی مطالعه موردی، روش‌های متفاوتی را از جمله مشاهده‌ی مشارکتی، مصاحبه عمیق،

³ Bounded system

⁴ . cases

مصاحبه متمرکز گروهی، تحلیل سند، و تحقیق آرشیوی را بکار می‌گیرد. و نکته مهم به لحاظ روش‌شناختی آنکه باید بر این مساله تاکید کرد که مطالعه موردی آنجا که بافت تحقیق پیچیده-تر از آن است که بتوان با روش تجربی و یا پیمایش، آن را بررسی کرد، بسیار مفید است. البته گاه در مواردی نیز می‌توان از مطالعه موردی در پشتیبانی از دیگر روش‌های تحقیق شامل تکنیک-های کمی، استفاده کرد.

به طور کلی می‌توان اینگونه نسبت به رهیافت مطالعه موردی به جمع‌بندی دست زد که «این استراتژی تحقیق، سعی بر آن دارد که یک پدیده‌ی اجتماعی خاص را درون یک یا چندین موقعیت طبیعی که پدیده اجتماعی در چارچوب آن (ها) روی می‌دهد، فهم کند. و هدف آن می‌تواند فراهم نمودن توصیفی با جزئیات کامل از طریق مثالی خاص و یا تولید و یا آزمودن نظریات خاص باشد» (بلوور و وود، ۲۰۰۶).

تفاوت مردم‌نگاری^۵ با مطالعه موردی:

مطالعات موردی غالباً، در مواردی که می‌خواهد یک گروه اجتماعی را در یک دوره نسبتاً طولانی از زمان، در موقعیت طبیعی آن و آن هم با تکنیک‌های کیفی، مطالعه نماید، با مردم‌نگاری پیوسته است.

⁵ Ethnography

این اصطلاح بر این واقعیت تأکید می‌ورزد که پژوهش کیفی، متمرکز بر مطالعه‌ی موارد است؛ نه جامعه‌ها و نمونه‌ها. راجر گم و همکارانش در این باره می‌گویند یعنی تعداد بسیار کمی موارد و یا حتی یک مورد را مطالعه می‌کند اما در عمق (۲۰۰۰). به یاد داشته باشیم که از مطالعات موردی در مردم‌نگاری استفاده می‌شود اما مطالعه موردی، همان مردم‌نگاری نیست. «تفاوت اساسی میان مردم‌نگاری و مطالعه موردی آن است که مردم‌نگاری توسط روش‌شناسی آن تعریف و شناخته می‌شود، درحالی‌که یک مطالعه موردی می‌تواند تا حد زیادی کمی و آماری بوده و از هیچ یک از روش‌های مردم‌نگاری استفاده ننماید» (آرایلی، ۲۰۰۹، ص ۲۳). مورد یعنی چیزی که به شیوه‌ای انتخاب گشته که مورد یا مثالی از چیزی بزرگ‌تر و یا عام‌تر است. البته این بدان معنا نیست که مطالعه موردی حتما هدفش عمومیت‌دادن یک مورد است، زیرا گاه یک مطالعه موردی تنها به این دلیل انجام می‌شود که خود مورد فی‌النفسه جالب است، که استیک این نوع از مطالعه موردی را "مطالعات موردی فی‌النفسه"^۶ می‌نامد. (استیک، ۲۰۰۳). که البته این نوع از مطالعات موردی بسیار اندکند، و در اکثر موارد، مطالعه موردی به این دلیل انجام می‌شود که می‌شود عمومیت‌بخشید یا استنباط‌هایی از آن کرد، که استیک این نوع از مطالعه موردی را "مطالعات موردی ابزاری و جامع"^۷ می‌نامد.

نمونه‌هایی از مطالعه موردی:

^۶ Intrinsic case studies

^۷ Instrumental and collective case studies

در زیر برای نمونه به دو مورد از مطالعات موردی معروف در سطح دنیا اشاره می‌کنیم:

اولین مطالعه، مطالعه لیوینگستون^۸، کین^۹ و بوآل^{۱۰} (۱۹۹۸) است. محققین در این مطالعه‌ی موردی به بررسی واحد خویش در زمینه جغرافیای فرهنگی پرداختند. آنها در این مطالعه، بر اهمیت فضای دینی در شهر بلفاست^{۱۱} واقع در ایرلند شمالی متمرکز شدند. مورد بلفاست، دیگر کارهای تحقیقاتی انجام‌شده در این زمینه را که به اهمیت فضای دینی در فرایند بازتولید اجتماعی می‌پردازند، تایید می‌نماید اما، به بعد دیگری از فضای فرهنگی یعنی فضای دینی، که نادیده گرفته شده است، توجه می‌کند. انتخاب شهر بلفاست در این مطالعه، تنها به دلیل دسترس-پذیری آسان آن نبود، بلکه تقسیم شهر میان جماعت‌های کاتولیک و پروتستان، در این انتخاب نقش داشتند.

مطالعه دیگر کار سالواتو^{۱۲} (۲۰۰۳) است تحت عنوان «نقش خرده‌استراتژی‌ها در مهندسی تکامل بنگاه‌ها» که در آن یک نظریه از پیش موجود درباره تکامل بنگاه‌ها را از طریق یک مطالعه موردی تطبیقی میان دو شرکت مورد بررسی قرار داده است.

(ادامه دارد).

⁸ . Livingstone

⁹ . Keane

¹⁰ . Boal

¹¹ .Belfast

¹² . Salvato